

กฎหมายใหม่ : พระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2561

ณัฐพล ยิ่งกล้า

นิติกรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ

เหตุผลที่ต้องตราพระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2561 คือ ต้องการให้ผู้ประกันตนตามมาตรา 39 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 ที่สิ้นสภาพการเป็นผู้ประกันตนเพราะไม่ส่งเงินสมทบ 3 เดือนติดต่อกัน ตามมาตรา 41(4) หรือส่งเงินสมทบไม่ครบ 9 เดือนภายในระยะเวลา 12 เดือนตามมาตรา 41(5) เป็นเหตุให้ไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนจากกองทุนประกันสังคม เพื่อเป็นการให้โอกาสแก่บุคคลดังกล่าวในการขอกลับเป็นผู้ประกันตนได้ คณะรัฐมนตรีจึงเสนอร่างพระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. เพื่อให้ที่ประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา

ที่ประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 2/2561 วันพฤหัสบดีที่ 18 มกราคม 2561 ได้ลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. และตั้งคณะกรรมการวิสามัญชั้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณา จากนั้นในคราวประชุมสมานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 10/2561 วันพฤหัสบดีที่ 15 กุมภาพันธ์ 2561 ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้วลงมติเห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมาย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 135 ตอนที่ 27 ก วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2561 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2561 เป็นต้นไป

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2561

บทนิยาม

พระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดบทนิยามไว้เพื่อความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

“ผู้ประกันตน” หมายความว่า ผู้ประกันตนตามมาตรา 39 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งแก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537

จากบทนิยามดังกล่าว คำว่า “ผู้ประกันตน” จึงหมายถึงลูกจ้างซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ ซึ่งจ่ายเงินสมทบอันก่อให้เกิดสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ทั้งนี้ ลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนอยู่แล้ว เมื่อมีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และยังเป็นลูกจ้างของนายจ้างซึ่งอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ให้ถือว่าลูกจ้างนั้นเป็นผู้ประกันตนต่อไป

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ สำนักงานประกันสังคมจังหวัด หรือสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสาขา แล้วแต่กรณี

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานประกันสังคม

ขั้นตอนการกลับเป็นผู้ประกันตน

พระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2561 ได้กำหนดขั้นตอนในการกลับเป็นผู้ประกันตนไว้ในมาตรา 4-มาตรา 6 สรุปได้ ดังนี้

1. ผู้ประกันตนซึ่งความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลงก่อนวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2561 เพราะเหตุตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ดังต่อไปนี้

1.1 ไม่ส่งเงินสมทบ 3 เดือนติดต่อกัน หรือ

1.2 ภายในระยะเวลา 12 เดือน ส่งเงินสมทบมาแล้วไม่ครบ 9 เดือน

หากมีความประสงค์จะกลับเป็นผู้ประกันตน ให้ยื่นคำขอต่อสำนักงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนดภายใน 1 ปีนับแต่วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2561

2. เมื่อสำนักงานได้รับคำขอตามข้อ 1. ให้ดำเนินการตรวจสอบคำขอและในกรณีที่เห็นว่าผู้ยื่นคำขอมีสหสิทธิ์กลับเป็นผู้ประกันตน ให้แจ้งให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายใน 7 วันนับแต่วันที่รับคำขอ

ในกรณีที่เห็นว่าผู้ยื่นคำขอไม่มีสิทธิกลับเป็นผู้ประกันตน ให้สำนักงานเสนอรายงานพร้อมเหตุผลต่อเลขาธิการเพื่อพิจารณาและมีคำสั่ง และแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายใน 15 วันนับแต่วันที่รับคำขอ คำสั่งเลขาธิการนั้นให้เป็นที่สุด

3. การกลับเป็นผู้ประกันตน ให้เริ่มตั้งแต่เดือนที่ยื่นคำขอและให้ผู้ประกันตนมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม

จากขั้นตอนการกลับเป็นผู้ประกันตนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นเพียงขั้นตอนในภาพรวมเท่านั้น ยังไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไว้อย่างละเอียด ดังนั้น เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ประสงค์จะกลับเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2561 ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ สำนักงานประกันสังคมจึงออกประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการขอกลับเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2561 ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2561 ทั้งนี้ ประกาศสำนักงานประกันสังคมเรื่องดังกล่าวได้กำหนดช่องทางให้แก่ผู้ที่ประสงค์จะกลับเป็นผู้ประกันตน สามารถเลือกช่องทางใดช่องทางหนึ่งก็ได้ ดังนี้

1. ณ สำนักงานประกันสังคม โดยให้ยื่นแบบคำขอกลับเป็นผู้ประกันตน (สปส. 1-20/1) ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ สำนักงานประกันสังคมจังหวัด หรือสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสาขา แล้วแต่กรณี โดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรอื่นที่มีเลขประจำตัวประชาชนและรูปถ่ายที่ทางราชการออกให้

2. ทางไปรษณีย์ โดยส่งแบบคำขอกลับเป็นผู้ประกันตน (สปส. 1-20/1) พร้อมแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่มีเลขประจำตัวประชาชนและรูปถ่ายที่ทางราชการออกให้มายังสำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ สำนักงานประกันสังคมจังหวัด หรือสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสาขาแล้วแต่กรณี

3. ทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยแสดงความประสงค์และชำระเงินสมทบผ่านธนาคารหรือหน่วยบริการที่สำนักงานประกันสังคมทำความตกลงโดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่มีเลขประจำตัวประชาชนและรูปถ่ายที่ทางราชการออกให้ ซึ่งธนาคารและหน่วยบริการดังกล่าว ได้แก่

3.1 ธนาคาร

3.1.1 ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

3.1.2 ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

3.1.3 ธนาคารธนาชาติ จำกัด (มหาชน)

3.2 หน่วยบริการ

3.2.1 เคาน์เตอร์เซอร์วิส (ร้านเซเว่น-อีเลฟเว่น)

3.2.2 เคาน์เตอร์ไปรษณีย์ (ระบบ Pay at Post)

3.2.3 เคาน์เตอร์เซ็นเพย์ (บริษัทห้างเซ็นทรัล)

กรณีธนาคารหรือหน่วยบริการตรวจสอบข้อมูลแล้วไม่พบรายชื่อของผู้ประกันตนที่แสดงความประสงค์ขอกลับเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 39 ให้ผู้ประกันตนไปติดต่อที่สำนักงานประกันสังคมทุกแห่งทั่วประเทศเพื่อตรวจสอบสิทธิในการกลับเป็นผู้ประกันตนอีกครั้ง

ปัจจุบันมีผู้ประกันตนที่ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลงประมาณ 900,000 คน ทำให้ไม่สามารถได้รับประโยชน์ทดแทนตามกฎหมาย ดังนั้น เมื่อมีกฎหมายเปิดโอกาสให้แสดงความประสงค์กลับเป็นผู้ประกันตนได้อีกครั้ง จึงเป็นเรื่องน่ายินดี เพราะเมื่อกลับเป็นผู้ประกันตนแล้วจะได้รับประโยชน์ทดแทนจากกองทุนประกันสังคมในกรณีต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ได้แก่

1.1 ค่าตรวจวินิจฉัยโรค

1.2 ค่าส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค

1.3 ค่าบำบัดทางการแพทย์ และค่าฟื้นฟูสมรรถภาพ

1.4 ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล

1.5 ค่ายา และค่าเวชภัณฑ์

1.6 ค่ารถพยาบาล หรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย

1.7 ค่าใช้จ่ายเป็นเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้ประกันตน ในกรณีที่ผู้ประกันตนได้รับความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์ เมื่อสำนักงานได้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้ประกันตนไปแล้วให้สำนักงานมีสิทธิไล่เบี้ยแก่ผู้กระทำผิดได้

1.8 ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

2. ประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตร ได้แก่

2.1 ค่าตรวจและรับฝากครรภ์

2.2 ค่าบำบัดทางการแพทย์

2.3 ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์

- 2.4 ค่าทำคลอด
- 2.5 ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล
- 2.6 ค่าบริบาลและค่ารักษาพยาบาลทารกแรกเกิด
- 2.7 ค่ารถพยาบาล หรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย
- 2.8 ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

3. ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ ได้แก่

- 3.1 ค่าตรวจวินิจฉัยโรค
- 3.2 ค่าบำบัดทางการแพทย์
- 3.3 ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์
- 3.4 ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล
- 3.5 ค่ารถพยาบาล หรือค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ
- 3.6 ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจและอาชีพ
- 3.7 ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

ทั้งนี้ คำว่า “ทุพพลภาพ” หมายความว่า การสูญเสียอวัยวะหรือสูญเสียสมรรถภาพของอวัยวะหรือของร่างกาย หรือสูญเสียภาวะปกติของจิตใจ จนทำให้ความสามารถในการทำงานลดลงถึงขนาดไม่อาจประกอบกรงานตามปกติได้

4. ประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย ได้แก่

- 4.1 เงินค่าทำศพ
- 4.2 เงินสงเคราะห์กรณีผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย

5. ประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร ได้แก่

- 5.1 ค่าสงเคราะห์ความเป็นอยู่ของบุตร
- 5.2 ค่าเล่าเรียนบุตร
- 5.3 ค่ารักษาพยาบาลบุตร
- 5.4 ค่าสงเคราะห์อื่นที่จำเป็น

6. ประโยชน์ทดแทนในการชราภาพ ได้แก่

- 6.1 เงินเลี้ยงชีพรายเดือน เรียกว่า เงินบำนาญชราภาพ หรือ
- 6.2 เงินบำเหน็จที่จ่ายให้ครั้งเดียว เรียกว่า เงินบำเหน็จชราภาพ

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

ประกันสังคม คือ ระบบการสร้างหลักประกันในการดำรงชีวิตให้กับผู้ประกันตน โดยผู้ประกันตนมีหน้าที่จ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้ประกันตนจะได้รับประโยชน์ทดแทนจากกองทุนประกันสังคมในการรักษาพยาบาลที่เหมาะสมและเป็นธรรมกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย คลอดบุตร ทุพพลภาพ ตาย สงเคราะห์บุตร หรือชราภาพ พระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2561 มีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้ประกันตนที่ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลงสามารถขอกลับเป็นผู้ประกันตนได้อีกครั้ง

เพื่อให้ได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีต่าง ๆ ตามกฎหมาย ซึ่งจะทำให้ผู้ประกันตนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและช่วยลดภาระของรัฐในด้านการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน แต่ทั้งนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดระยะเวลาแสดงความประสงค์ขอกลับเป็นผู้ประกันตนไว้ภายใน 1 ปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับ ซึ่งปัจจุบันมีผู้ประกันตนที่ความเป็นผู้ประกันตนได้สิ้นสุดลงจำนวนประมาณ 900,000 คน ดังนั้น สำนักงานประกันสังคมต้องแจ้งบุคคลผู้มีสิทธิขอกลับเป็นผู้ประกันตนพร้อมทั้งสิทธิประโยชน์ รายละเอียดขั้นตอนการขอกลับเป็นผู้ประกันตนให้บุคคลดังกล่าวได้ทราบโดยเร็ว พร้อมทั้งจะต้องประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ เป็นการทั่วไปเพื่อให้เข้าถึงประชาชนมากที่สุด และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการตราพระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตนในฉบับต่อไป ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ประกันตนที่ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลงสามารถแสดงความประสงค์กลับเป็นผู้ประกันตนได้ตลอดเวลา เนื่องจากผู้ประกันตนตามมาตรา 39 นั้น ได้มีการจ่ายเงินสมทบและมีเงินออมอยู่ในกองทุนประกันสังคมอยู่แล้ว ซึ่งจะสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง ซึ่งบริการสาธารณสุขดังกล่าวต้องครอบคลุมถึงการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย รวมทั้งรัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนได้รับสวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพด้วย

บรรณานุกรม

ผู้ประกันตนกว่า 9 แสนคน เหน้ สนช.ผ่านร่าง กม.คืนสิทธิ ม.39. (15 กุมภาพันธ์ 2561). มติชนออนไลน์.
สืบค้น 1 มิถุนายน 2561 จาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_842708

“พระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2561” (19 เมษายน 2561). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 135 ตอนที่ 27 ก, น. 44-46.

“พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533” (1 กันยายน 2533). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 107 ตอนที่ 161 ฉบับพิเศษ, น. 1-47.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (20 กุมภาพันธ์ 2561).
ข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการกลับเป็นผู้ประกันตน
พ.ศ. สืบค้น 1 มิถุนายน 2561 จาก http://www.senate.go.th/bill/bk_data/359-5.PDF